

A
MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA
É R T E S Í T Ő J E.

Tizennyolczadik akadémiái ülés.

Az I. osztály (nyelv és széptudományi) hatodik ülése.

1871. május 1-én.

143. (20.) *Toldy Ferencz* r. tag jelenti, hogy „Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. VIII. és IX. Közlemény“ czimű értekezését nem olvashatja fel, s kéri a jövő ülésre halasztatni.

Tudomásul vétetik.

144. (21.) *Hunfalvy Pál* r. t. jelentést olvas föl a „Nyelvtudományi Közlemények“ legújabb kötetéről, mely így szól :

A Nyelvtudományi Közlemények X. kötetének I. füzetéről, amőár még nincs füzve, tehát még készül, mégis már ma kell a tisztelt osztályt röviden értesíteni, mert a nagyülések előtt nem lesz többé osztály-ülésünk.

A készülő füzetben következő értekezések jelennek meg : I. *Budenz József* l. t.-nak itt két ízben felolvasott fejtegető nyomozása a *denominatív igékről az ugor nyelvekben*; II. *Ugyanannak* „*Jelentése Vámbéry Ármin magyar-török szó-egyezéseiről*“, s III. *Szarvas Gábornak*, hasonlóképen itt felolvasott értekezése *a magyar nyelvben gyakran előforduló latinosságokról*.

Budenz az első cikkben a magyar *l* és *z* (dalol, énekel; kinez, falaz, nevez) igeképzőkről értekezvén, előbb is azoknak jelentését keresi. Az *l* és *z* képzők általában valamivel működést vagy bánást jelentenek; ennél fogva a névszó, a melyből az ige lesz, a valamit, az *l* vagy *z* képző pedig a működést, bánást fejezik ki, mit a dalol, énekel; kinez, falaz, nevez példák világosan mutatnak. Hogy pedig az *l* és *z* képzők igazán egynemű igéket alkotnak, azt azért is bizonyosnak tarthatjuk, mert monnája, hogy elavult szóval éljek, gyakran ugyanazon névszóhoz járulhat, p. o. botol és botoz, babonál és babonáz, lánczol és lánczoz stb. hozzá tehetjük az ott felhozott példákhoz az igen ismeretes pipál és pipáz igét is; s mert továbbá, ugymond Budenz, a megállapodott nyelv szokás egészen hasonértelmű névszókhoz néha az *l*, másszor meg a *z* képzőt teszi, p. o. mondjuk : ebédel és falatoz, munkál, mivel és dolgoz-ik; tolvajol és oroz; pecsétel és jegyez, bélyegez; mázol és sároz. Mind a mellett azt is észreveszszük, hogy a nyelv különbséget is teszen a két képző között, a mennyiben sokszor állandóan vagy az egyiket, vagy a másikat alkalmazza. Ezekből látni lehet, hogy szerző nagy gond-

145. (22.) *Ballagi Mór* r. t. felolvassa Goldzieher Ignác „A hetes szám az araboknál“ czimű értekezését.

Rövid tartalma ez: Mind a három monotheisticus vallásformában a mysticismus s ennek folytán a számok symbolisatioja nagy szerepet játszik. A zsidóknál a 3 szám, a 7 szám és a 40 szám szerepelnek, s e számok combinatióin alapszik az u. n. Kabbala. A középkori keresztyén mysticusok is különös játékot űznek a számokkal. Mindezeket, mint ismert dolgokat mellőzve, a bevezetés a kevésbé ismert mongol és buddhista abbeli speculatioiról emlékezik.

A mongoloknál a *kilencz* állott különös tiszteletben. Dsingszkhán kilenczszer végezte a prosternatiot. Timurlenk csak kilencz darabból álló fejedelmi ajándékokat fogadott; az oltárokon kilencz juhot áldoztak. A Zend-Avesta 99,999 betegség ellen tud gyógyszert ajánlani stb. — A buddhistáknál a 108 és a 13 részesültek hasonló tekintélyben.

Az araboknál 7 a szent szám, s ez képezi minden számításaiknak alapját. A Korán hét fő bünt és hét jó cselekedetet, hét üdvös és hét kellemetlen dolgot ismer; az ember hét alkatrészből áll; a föld hétféle gyümölcsöt terom; hét tenger fogja körül a világot; hétféle szél fú, hét éves korában kell a gyermeket imára tanítani; hét helyen tilos imádkozást végezni stb. Mind ezek kiadatlan kézirati commentarokból vett magyarázatokkal világosíttatnak meg.

Birálatra adatik.

Tizenkilencedik akadémiai ülés.

A II. osztály negyedik ülése.

1871. május 8-án.

Horváth Mihály r. t. osztályelnök elnöklete alatt.

147. (13.) *Nagy Imre* az 1870-ki nagygyűlésen megválasztott lev. tag felolvasta székfoglaló értekezését ily czím alatt: „A Lajta mint határfolyam.“ Kivonata ez:

Számos békekötés és azok alapján a földrajz is, Sopron vármegye nyugat-éjszaki részén, hazánk és Alsó-Austria között a Lajtát jeleli ki határfolyamul, és még is már a XV-ik század vége óta 5 helység és némi kisebb birtokrészek a Lajtán innen Alsó-Austriába vannak bekebelezve.

Ezen helységek és kisebb birtokrészekhez hazánk kizárólagos jogának kimutatása, valamint azok visszakapcsoltatása iránt tett országos intézkedések és lépések képezik értekezésem tárgyát.

A vezérek alatt nyugot felől országunk határa kinyúlt az Ens folyón túl, utóbb azonban a III. Henrik császárral vívott háborúink folytán a Lajta folyóig visszaszorulván, 1053-ban I. Endre királyunk, s a nevezett császár között létrejött békeegyezményben véglegesen az utóbbi folyó jeleltetett ki határul.